

Inkubační strategie vybraných druhů kachen

Ústředním cílem předložené disertační práce bylo zhodnocení variability a hledání příčinnosti různých aspektů inkubačního chování u tří druhů kachen ve vztahu k jejich tělesné hmotnosti, umístění hnízda a riziku predace. Autor zvolil obvyklou a všeobecně vítanou formu práce se stručným, ale hutným úvodním průřezem dosavadního stavu poznání, v němž významně uplatnil výsledky vlastní práce. Tyto výsledky jsou pak detailně doloženy formou samostatných příloh v podobě buď už publikovaných článků nebo rukopisů připravených k publikaci.

Úvodní část je napsána stručně a srozumitelně. Na 16 stranách včetně přehledu literatury předkládá rámec tématu, do něhož logicky vsadil většinu svých originálních výsledků. S výjimkou okruhů následujících drobných otázek, patřících spíše do rozšiřující diskuse, nemám k této kapitole žádných připomínek.

[1] Je-li volba hnízdního prostředí na ostrovech adaptivním chováním v případě poláka velkého (i v souvislosti se zvýšenou hnízdní predací mimo ostrovy), jak je tomu u dalších dvou zkoumaných druhů? Očekával bych podobně diferencovaný predací tlak a tedy i podobnou tendenci v preferenci biotopů. Anebo je v porovnání s nimi polák velký něčím specifický? Např. v chování na hnízdě nebo u něj? Na tyto spíše okrajové otázky jsem v textu odpovědi nenašel.

[2] Liší se reakce inkubujících kachen na ptačího a savčího predátora? Reprezentuje lidský pozorovatel skutečně spolehlivě savčího predátora (jak je uvedeno), když ten se orientuje hlavně čichem, operuje obvykle v noci a přímý vizuální kontakt z větší vzdálenosti s inkubující samicí mu obvykle chybí? Jak významnou roli hraje v případě savčího predátora krypta hnízda? Změnila by se vůbec interpretace výsledků, kdyby se ukázalo, že sedící kachny vnímají člověka spíše jako vizuálního predátora?

Ze šesti samostatných článků předložených k obhajobě byly čtyři již publikovány, z toho dva v renomovaných časopisech s důkladným recenzním řízením (J. Wildl. Manage. a Ethology). Zatím slušný ohlas, soudě podle dosavadních citací dle WOS, měl zejména článek publikovaný v r. 2004 v Ethology (kap. III, Nest crypsis, reproductive value of a clutch and escape decisions ...), v němž doktorand figuruje jako spoluautor svého školitele. Jinak ve všech předložených studiích s výjimkou jediné je doktorand vždy druhým až pátým autorem, takže usuzuji, že spoluautoři zde zásadně či snad dokonce i zásadněji přispěli svými názory a tvůrčí invencí. Proto se nadále zaměřím pouze na práci zařazenou jako první (příloha I), která je doktorandem nepochybně poznamenána nejvíce, neboť je jejím prvním autorem a rukopis přitom (alespoň do data odevzdání práce) neprošel recenzí nezávislých oponentů.

Tato studie porovnává inkubační konstantu, frekvenci odchodů z hnízda a jejich rozložení během dne u všech tří zkoumaných druhů kachen v širokém spektru jejich tělesných hmotností a je tedy jakýmsi všeshrnujícím příspěvkem na toto téma. Poukazuje na obecně vysokou inkubační konstantu u všech tří druhů podmíněnou dost možná i příznivými potravními podmínkami studijní oblasti Třeboňska a dokumentuje mezidruhové rozdíly v načasování odchodů inkubujících samic během dne a noci. Přestože nebyl prokázán vliv hmotnosti samice v kýženém rozsahu, slibný výsledek byl získán právě u nejmenšího ze tří

modelových druhů, poláka chocholačky. Práce jako celek působí přesvědčivě (s výjimkou malých vzorků testovaných na vliv sezonality) a ani zde nemám zásadních výtek, které by usvědčovaly doktoranda z nezvládnutí tématu. Mám opět jen pár drobných dotazů do diskuse.

- [1] Za metodickou slabinu považuji odchyt a vážení samic až ke konci inkubace, kdy nelze rozlousknout klíčovou otázku, zda těžší samice inkubovaly v průměru více. Autoři jsou si tohoto nedostatku samozřejmě vědomi a korektně jej diskutují včetně zdůvodnění, proč je odchyt sedících samic na čerstvých snůškách tak riskantní. Jaké navrhuje doktorand alternativní řešení, pokud bude chtít tuto otázku skutečně zodpovědět, aniž by zvyšoval riziko opouštění hnízd?
- [2] Bylo by užitečné při zkoumání vztahu inkubační konstanty, frekvence odchodů a hmotnosti samic zohlednit také objem celé snůšky (např. formou kovariáty) včetně snůšek s parazitickými vejci, jež mohou být náročnější na energetické výdaje samice?
- [3] Nakolik využitelné či zavádějící by bylo sledovat inkubační chování samic na snůškách s manipulovaným objemem snůšek?
- [4] V jakém stadiu recenzního řízení je nyní rukopis 1?

Závěrem: Doktorand jednoznačně prokázal, že je nejen zkušeným terénním ornitologem, schopným shromáždit kvalitní a originální data, ale je také jejich zdatným zpracovatelem a interpretem ve vědecké komunitě. Předložená disertační práce je kvalitním spisem, který splňuje všechny odborné i formální náležitosti požadované od doktorské disertační práce ve smyslu příslušného paragrafu zákona o vysokých školách. Disertační práci Petra Klvani mohu proto bez výhrad doporučit k obhajobě jako podklad pro udělení doktorského titulu.

16. září 2010

Dr. Miroslav Šálek
katedra ekologie
Fakulta životního prostředí ČZU v Praze